

ex nostra offensione, sed solum potest quasi in affectu peccatoris injuria Dei considerari, non in effectu; ergo justa et æqualis compensatio non est attendenda in reipsa, quasi oporteat ut ex satisfactione hominis aliquid Deo acquiratur, sed tantum in affectu hoc etiam erit considerandum; at in affectu potest esse æqualitas; ergo.

36. *Responsio.* — *In quo peccator laedit Deum.* — Respondet primo: hoc argumento probaretur nullam ex peccato oriri obligationem justitiae satisfaciendi Deo, quod est per se absurdum, et contra omnes Theologos; sequeretur etiam purum hominem non tantum posse satisfacere Deo ad æqualitatem pro offensa, sed etiam ultra condignum, quia potest in illo affectu excedere, et hoc non tantum sequitur in homine justo satisfaciente pro alio, sed etiam in peccatore satisfaciente pro seipso. Dico ergo peccatorem vere committere injuriam contra Deum, et peccare contra honorem ex justitia Deo debitum; et licet revera non inferatur Deo aliquod malum in seipso, nec damnum in bonis intrinsecis Dei, in bonis tamen extrinsecis, ut sunt honor, etc., revera laeditur divinus honor. Deinde apud Deum, voluntas ipsa inferendi injuriam est maxima injuria, pro qua illi oportet condignam satisfactionem offerre, qualis non est contraria voluntas seu affectus, quia non habet tantam vim et proportionem ad satisfaciendum, quam ad offendendum, propter rationem factam. Urgebis: voluntas apud Deum pro facto reputatur; si quis ergo ex corde velit illi perfecte et ad æqualitatem satisfacere, jam id facit. Respondet, antecedens esse verum hoc sensu, quod voluntas sola tantum valet apud Deum, quantum opus quod ab ea proficeretur, si illa voluntas posset in opus exire, non tamen hoc sensu quod quandocumque voluntas aliquid vult, tota perfectio, quæ est in objecto secundum se, refundatur in voluntatem, hoc enim non est verum, et tamen in eo sensu sumitur, ut patet. Nam si quis velit et vere desideret multorum hominum salutem, vel infinite amare Deum, non ideo infinite meretur, et sic de aliis. Quæ doctrina ex 1. 2, q. 20, latius patet. In proposito ergo, voluntas illa satisfaciendi perfecte et ad æqualitatem, non est de se effectiva illius objecti, sed affectiva tantum, et ideo non habet totam perfectionem quæ est in objecto,

SECTIO VIII.

Utrum homo purus possit ita satisfacere pro culpa mortali propria, ut per suum actum se sanctificet, et a se peccatum expellat, absque alia remissione Dei.

1. *Declaratur propositæ quæstionis sensus.* — Diximus sectione præcedente, non possumus hominem pro alienis peccatis de justitia satisfacere, ex quo videtur a fortiori sequi nec pro seipso posse, tum quia etiam respectu sui ipsius est purus homo; ex qua conditione oritur in presente defectus æqualitatis necessarie ad justitiam; tum etiam quia, ad liberandos alios a peccato, supponi potest ipse gratus et innocens; ut autem se ipsum liberet, supponitur potius in peccato et inimicus, ex qua conditione multum minuitur, vel omnino tollitur valor operum ad satisfaciendum. Quamvis autem hoc ita sit, nihilominus præsenti disputationi locus relinquitur propter majorem quamdam proportionem, quæ est in actu hominis ad sanctificandum ipsum hominem operantem, quam alios, et consequenter ad liberandum illum a peccato, et satisfaciendum pro illo potius quam pro aliis; nam et juxta generales leges satisfactionis tunc maxime accommodate fit satisfactio, quando ille, qui offendit, se submittit alteri quem offendit, ut ei satisfaciat, et similiter propria ratio sanctificationis postulat ut fiat per proprios actus ejus qui sanctificatur, quando est illorum capax. Ex his ergo differentiis inter actus puri hominis respectu sui, et respectu aliorum, ortæ sunt variæ opiniones Theologorum, quas oportet in hac et sequenti sectione tractare. Et versatur quæstio, non tantum de potentia Dei absoluta, sed etiam secundum legem ordinariam; quamvis enim nullus de facto possit a peccato liberari, nisi per Christi redemptionem et justitiam, nihilominus dubitari adhuc potest an, supposita Christi redēptione, ipse etiam homo pro suo peccato satisfaciat, et ita ab illo liberetur; quod maxime fieri posse videtur per illum actum contritionis et amoris Dei super omnia, qui est ultima dispositio ad gratiam et justitiam; nam per alias imperfectas et remotas dispositiones certum est non posse hominem condigne satisfacere pro peccato suo, quia non perfecte opponuntur divinæ offensioni. Unde fit ut ex vi earum, aut illis positis, non statim sanctificetur homo, et a peccato liberetur; at vero, posita contritione et dilectione

super omnia, statim sanctificatur homo, et expellitur peccatum, quia homo in Deum perfecte conversus est; et ideo de hoc actu potissimum tractatur quæstio, an ex vi illius homo satisfaciat Deo, sese ab statu peccati liberando. Denique, ut distinctius procedamus, duplēcēm hujus quæstionis sensum distinguere oportet; duobus enim modis intelligi potest, hominem per suum actum satisfacere ad æqualitatem, vel liberari a peccato. Unus est, quod ipsem actus hominis peccatoris, quo in Deum convertitur, sit æqualis solutio debiti, atque adeo sit ipsa formalis ratio expellendi peccatum ab homine, nulla alia a Deo remissione peccati expectata, quia necessaria non est. Alter sensus est, quod peccatoris actus, quantumvis supernaturalis, et dilectionis Dei super omnia, non possit per se expellere peccatum absq[ue] remissione Dei, sit tamen tanti valoris ad satisfaciendum Deo, ut homo per illum actum, quantum est ex se, condignam satisfactionem offerat ad hujusmodi remissionem obtinendam, eamque ita faciat sibi debitam, sicut per sufficiens meritum facit sibi debitum condignum præmium. De hoc posteriori sensu dicemus sectione sequente, in hac de priori disputamus; atque ita intelligendus est titulus in hac dubitatione propositus.

2. *Prima opinio affirmans.* — *Primum fundamentum prioris sententiaz.* — Est itaque prima opinio, assenser hominem, per actum contritionis, seu dilectionis Dei super omnia, ita se ipsum formaliter sanctificare et peccatum mortale expellere, ut non solum non indigeat alia remissione culpæ, verum etiam et potentia absoluta repugnat quod, existente tali actu, homo adhuc in mortali peccato maneat; et hoc modo aiunt auctores hujus opinionis, illum actum esse æqualem satisfactionem, et condignam debiti solutionem; quia alias non esset ille actus sufficiens ad expellendam culpam; quia offensa non tollitur quādū pro illa satisfactum non est, nisi gratis remittatur. Quam opinionem sic expositam in nullo Scholasticorum Theologorum in terminis invenio. Videntur autem illi favere nonnulli moderni scriptores, præsentim Jansenius, in Concord. Evang., cap. 48, ubi sentit actualem Dei dilectionem non esse proximam dispositionem ad quam justificatio consequatur, sed esse ipsam formam qua remittuntur peccata. Verum est hunc auctorem, quamvis in principio de dilectione loquatur, non tamen satis explicare se loqui de dilec-

tione actuali; sed potest de habituali intelligenti, quia statim sic inquit: *Ecclesiastica vero communis habet, quod justificatio non sit motus diversus ab infusione gratia divina, que est charitas, vel saltem non est sine charitate, ita ut charitas neque se habeat ut effectus consequens justificationem, neque ut dispositio precedens, sed sit justificationis causa formalis, sic in ea se habens, quomodo caliditas in calefactione; hoc enim ipso quis est justificatus, quo illi per fidem infusa est charitas Dei, et merito Christi.* Quæ verba optime de habitu charitatis intelliguntur; toia ergo illius sententia videtur ita exponenda; alioquin et ipse graviter errasset, negando actum dilectionis esse dispositionem ad justitiam, et inepissime veram et communem sententiam, ut peculiarem Pighii errorem retulisset; quæ omnia ex sequentibus constabunt. Pro eadem sententia citari potest Gaspar Casalius, lib. 2 de Quadripart. Just., c. 2, ubi sape repetit, dilectionem esse id quo formaliter nascimur ex Deo, et in quo formaliter vivimus, et de morte ad vitam traducimur ac vivificamur. Favet etiam Richard., art. 2, de Lib. arbit., ubi dicit catechumenum ante baptismum sanctificari per actum dilectionis absque infusione habituum. In p̄dictam etiam sententiam inclinat idem Ruard., art. 8, p. 66 et 67; et Hosius, in Confess. Polon., cap. 70 et 71, et Stapleton., lib. 3 de Justit., cap. 8, probabile censem, justificationem fieri formaliter per actum dilectionis. Sed, si attente hi auctores legantur, nihil in eis est quod huic sententie satis patrocinetur. Posset autem hæc sententia fundari primo, quia, juxta veram et sanam doctrinam, remissio peccati fit per infusionem alicujus formæ supernaturalis inhærentis; ergo maxime per gratiam et charitatem; ergo non minus perfecte et efficaciter fit per actualem charitatem quam per infusionem habitus charitatis; ergo, qui elicit supernaturalem actum dilectionis super omnia, ex vi illius se sanctificat, et expellit peccatum et ad æqualitatem satisfacit. Primum antecedens constat, quia, si remissio peccati non fieret per infusionem formæ inhærentis, ergo fieret tantum per extrinsecum Dei favorem; hic autem est error hæreticorum hujus temporis, damnatus in Concilio Tridentino, sess. 6, can. 11. Prima vero consequentia per se nota est; secunda vero, in qua est tota vis argumenti, probatur variis modis. Primo, ex his quæ Scriptura et Sancti Patres tribuunt charitati, ut est illud Proverb.

10: *Universa delicta operit charitas*; et 1 Petri 4: *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Hæc enim, et similia, potissimum intelliguntur de dilectione quoad actum, juxta illud 1 Joan. 3: *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*; et: *Qui non diligit, manet in morte*; et cap. 4: *Omnis, qui diligit proximum suum, ex Deo natus est*; ad Rom. 13: *Plenitudo legis est dilectio*; et ad Coloss. 3, eadem charitas dicitur *vinculum perfectionis*; ipsa ergo est que maxime sanctificat, et remittit peccatum, juxta illud Luc. 6: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dillexit multum*; et ideo, Joan. 14, aiebat Christus Dominus: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*, etc. Hinc Augustinus omnem perfectionem justitiae et sanctitatis charitati tribuit. Unde est illud lib. de Natur. et grat., cap. 42: *Charitas est verissima, plenissima, perfectissimaque justitia*; et cap. 70: *Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas proiecta, proiecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est, sed charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta, quæ tunc maxime est in hac vita, quando pro ipsa contemnitur vita*. Ex quibus verbis non obscure constat, ipsum loqui de actu. Item lib. 4 de Peccat. merit. et remiss., cap. 10, ait, *Justificari in Christo, qui credunt in eum, propter occultam communicationem et inspirationem gratiæ spiritualis, qua quisquis adhæret Domino, unus spiritus est*. Et lib. 1 de Gratia Christi, c. 30, explicat hanc gratiam esse *charitatem Dei diffusam in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. In libro autem de Spiritu et littera, cap. 32, explicat hanc charitatem, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus nostris, esse *dilectionem ipsam, non qua nos Deus diligit, sed qua nos facit dilectores sui*. Quod late prosequitur, cap. 36, et apertius lib. 3 de Doct. Christ., c. 10, definit charitatem esse *motum animi ad fruendum Deo propter ipsum*, ergo omnes effectus, quos Augustinus tribuit charitati, intelligendi sunt potissimum de actu. Unde 1 de Doctr. Christ., cap. 27: *Ille, inquit, iuste et sancte vivit, qui ordinatam dilectionem habet*; et multa similia habentur in ejusdem epist. 29, et lib. de Moribus Eccles., cap. 11 et 15, et aliis locis. Favet etiam quod Anselm. ait lib. de Conceptu virgin., c. 3, justitiam nihil aliud esse quam *rectitudinem voluntatis propter se servatam*; quæ rectitudine

non potest esse nisi charitas, de qua eleganter Bernard., serm. 83 in Cant., inquit, *animæ redditum esse conversionem ejus ad Verbum, reformandæ per ipsum, et conformandæ ipsi*; et subdit: *In quo? In charitate; ait enim: Estote imitatores Dei, sicut filii carissimi, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos*. Talis conformitas maritat animam Verbo, cum, cui videlicet similis est per naturam, similem nihilominus ipsi se exhibet per voluntatem, diligens sicut dilecta est; ergo si perfecte diligit, nupsit. Et alia, quæ late prosquuntur, tum ibi, tum etiam epist. 107.

3. *Secundum prioris sententiae fundamentum*. — Secundo principaliter probatur, quia perfectius inhæremus Deo ut fini ultimo, per actualem amorem, quam per ullum habitum; ergo per illum maxime liberamur a culpa, et in Dei amicitiam reducimur, quod est sanctificari. Consequentia probatur, tum quia, sicut præcipua malitia culpæ consistit in aversione a Deo fine ultimo, ita præcipua sanctitas consistit in unione cum Deo, ut est ultimus finis noster; tum etiam quia beatitudo vitæ futuræ consistit in perfecta coniunctione ad Deum, ut est summum bonum; ergo perfecta sanctitas hujus vitæ in adhæsione perfecta ad Deum ultimum finem posita erit. Primum vero antecedens probatur: et imprimis dubium non est quin, comparando actum charitatis Dei ad reliquos, superet illos in sanctificando, et conjungendo animam Deo, juxta illud Pauli supra citatum: *Charitas est vinculum perfectionis*, et illud 1 ad Corinth. 12 et 13: *Emulamini charismata meliora, et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*. Et: *Major autem horum est charitas, præsentim cum amor actum fidei et spei supponat, et sit illorum forma, secumque dolorem afferat, quo anima formaliter a peccato avertitur*. Deinde, comparando actum ad habitum, probatur actum excedere. Primo ex generali regula, quod actus simpliciter est potior in voluntate quam habitus, teste D. Thom. 1. 2, q. 71, art. 3, in corpore, et ad 1, ubi dupliciter id probat: primo, quia actus præeminet potentia, habitus autem magis accedit ad rationem et imperfectionem potentia. Secundo, quia habitus est bonus, quia inclinat ad bonum actum; ergo magis bonus est actus, juxta illud: Propter quod unumquodque tale, et illud magis. Nec refert (ait D. Thom.) quod habitus sit diuturnior actu; nam hic excessus est secundum quid et per accidens, quia actus est in tali natura, quæ non potest

semper operari. Nam actus de se diuturnus esse potest; quod si in nobis non ita est, est ex nostra imbecillitate, non ex ejus imperfectione. Unde, si actus ille semel a nobis elicitus semper in nobis duraret, nihil illi deesse videretur ut habitum superaret, ut nos perfectius Deo uniret, et sanctificaret, quam habitus; sed illa duratio nihil perfectionis illi addit, sed est perseverantia ejusdem perfectionis quam in primo instanti talis actus habuit, a qua perfectione provenire debet vis justificandi seu expellendi peccatum; sicut etiam si habitus illud expellat, id facit in primo instanti quo infunditur, ratione sue perfectionis, et non ratione futuræ perseverantiae seu diuturnitatis.

4. Secundo probatur idem, quia hac ratione beatitudo ponitur potius in actu quam in habitu; quia perfectius anima adhæret Deo per actus quam per habitus; unde, si daretur optio, potius esset eligendus actus sine habitu, quam habitus sine actu. Item, hac ratione censetur esse perfectior justificatio adulorum quam parvolorum, quia fit per proprium eorum actum, ut D. Thom. docet infra, q. 34, art. 2, ubi eam rationem adducit, quia ultima perfectio animæ non consistit in habitu, sed in actu. Denique a contrario id patet, quia culpa et injuria magis consistit in actu quam in habitu; et ideo peccatum actuale gravius, ceteris paribus, censetur quam originale.

5. *Tertium prioris sententiae fundamentum*. — Tertio principaliter argumentor, quia id, quod maxime Deus in hac vita in nobis intendit, est sanctificatio nostra, juxta illud 1 Corint. 4: *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra*. Sed maxime etiam intendit in nobis ut illum amemus; ergo signum est hanc sanctificationem potissime fieri actuali amore ejus. Minor probatur primo, ex D. Thom. 3 cont. Gent., c. 151, dicente, potissimum effectum gratiæ divinæ, esse ut nos faciat Dei dilectores; quia id quod nobis Deus maxime intendit, est sui ipsius dilectio. Secundo ex Augustino, in Manual., cap. 20, ubi inter alia, quæ summa pietate de divino amore scribit, sic inquit: *Amat Deus ut ametur. Cum amat, nihil aliud vult quam amari, sciens amore esse beatos, qui se amaverint*. Unde D. Thom. 2. 2, q. 27, art. 1, dicit charitati magis convenire amare quam amari; quia illud per se primo ei convenit, quatenus talis virtus est. Cujus rei duplex signum adducit. Primum, quia matres, quæ maxime amant, plus querunt

amare quam amari. Secundum, quia amici magis laudantur ex eo quod ament, quam ex eo quod amentur. Et Aristoteles, 8 Ethic., cap. 8, dicit amicitiam magis consistere in amare, quam in amari. Ex qua doctrina hoc modopotest confici argumentum, quia id, quod Deus in nobis ponit, quo maxime nos amat, videtur esse gratia, unde dici solet amari nos a Deo per gratiam, nos autem amare Deum per charitatem, et maxime per actualem; ergo nos magis perficimur et sanctificamur per actum quo Deum amamus, quam per ipsum habitum gratiæ sanctificantis, qui inter omnes videtur plus conferre ad nostram sanctificationem, et ad expellendum peccatum; ergo solus ille actus est per se sufficiens ad hunc effectum expellendi peccatum, et sanctificandi hominem, et consequenter ad satisfacendum Deo pro injuria illata.

6. *Quartum fundamentum*. — Quarto principali argumentor declarando rem ipsam, quia ipsa dilectio seu contritio est supernaturalis forma, et non minus est potens ad convertendum animam ad Deum, quam fuit peccatum ad avertendum; ergo talis actus via sua restituit hominem ad pristinum statum, et ex averso facit conversum ad Deum finem supernaturalem; ergo destruit in ipso totam Dei offensam et injuriam; et consequenter satisfacit Deo ad æqualitatem, quia alias non posset tollere ab homine rationem injuria et offensionis. Antecedens patet, quia, sicut peccatum mortale avertit a Deo ultimo fine, et ideo illi summam injuriam irrogat, ita contritio actuali amore formata convertit ad Deum ut ultimum finem, conversione efficaci et perfecta; ergo hæc conversio formaliter excludit illam aversionem, et non est minus efficax ad hunc suum effectum, quam fuit peccatum ad suum. Nec refert quod illa dilectio actualis physice et realiter non semper in anima duret; nam etiam actualis culpa non semper manet, sed hoc solo quod uno momento avertit animam a Deo, quamdiu non retrahatur, semper relinquit hominem quasi habitualiter aversum, et privat illum gratia et amicitia Dei; sic ergo etiam dilectio, quia in eo instanti, vel tempore quo est, convertit perfecte et supernaturaliter animam ad Deum, via sua relinquit hominem habitualiter conversum secundum moralem statum et æstimationem; ergo ipsa dilectio per se ipsam restituit hominem in Dei amicitiam, facitque illum æterna vita dignum, peccatumque expellit, non ex nova aliqua gratia, benevolen-

tia aut acceptatione Dei, sed ex propria vi et potestate quam habet contra peccatum; non est enim minus potens amor supernaturalis Dei ad sanandam animam, quam fuit peccatum ad illam lœdendam, atque hoc modo fit Deo æqualis satisfactio pro injuria per peccatum illata.

7. Illatio. — *Remissionem peccati non esse beneficium gratiae a contritione distinctum.* — Atque ex hac sententia sic exposita et confirmata inferunt et docent, qui illam defendunt, peccatori, quantum ad remissionem peccati spectat, nullum fieri gratiae beneficium, præter gratuitam donationem auxilii excitantis et adjuvantis, sufficientis et efficacis, necessarii ad contritionis et amoris actum elicendum. Dico, quantum ad remissionem peccati spectat, quia certum est peccatori contrito non tantum remitti peccatum, sed etiam infundi gratiam, cum omnibus donis habitualis justitiae, quæ distincta sunt, et nova gratiae dona ac beneficia, et de potentia saltem absolute separabilia a remissione peccati, quæ fit per actum; et certum est nunc de facto gratis infundi homini contrito, sive dicamus prius natura infundi ad contritionem habendam, sive posterius natura, ratione contritionis jam habitæ; tamen, seclusa habituali gratia, et præcise ac formaliter loquendo de remissione peccati, nullum Dei beneficium continet juxta hanc opinionem, præter donationem ipsius actus dilectionis, seu contritionis, qui donum Dei est ratione prædictorum gratiae auxiliorum, quibus fit. Ratio hujus deductionis manifesta est ex dictis, quia, posito actu dilectionis in anima, ille vi sua intrinsece ac formaliter, et omnino connaturaliter expellit culpam, sicut lumen expellit tenebras; ergo, sicut posito lumine in aere nihil aliud ex parte luminaris, aut Dei, est necessarium ut expellantur tenebrae, imo nec Deus ipse impedire potest quin expellantur, stante illa suppositione, ita, stante contritione, nec impedire potest Deus quin expellat peccatum, neque necessarium est ut novi aliquid conferat, vel aliquid gratis remittat ut peccatum expellatur, quia et secluso quocumque alio expellitur, et, cum ipsa contritio sit ad æqualitatem sufficiens ad peccatum tollendum, superflua est omnis alia benevolia acceptatio, seu grata remissio. Concluditur ergo Deum gratis remittere peccatum homini contrito, nihil aliud esse quam gratis dare illi contritionem, seu auxilium gratiae necessarium ad illam habendam, sicut solem expellere tenebras ab

aere, nihil aliud est quam illuminare illum, quantumvis hæc ratione distinguantur. Concluditur subinde, quando remittitur homini contrito peccatum, non alia ratione propter Christi meritum et satisfactionem remitti, nisi quia propter Christum datur totum auxilium gratiae necessarium ad contritionem habendam, non vero quia propter Christum acceptetur ipsa contritio, et per illam, seu ratione illius, remittatur peccatum, quia nulla est talis nova acceptatio, neque hic est effectus gratiae, sed intrinseca perfectio contritionis, et proprius ac connaturalis formalis effectus ejus, sicut quamvis propter Christum infundatur gratia habitualis parvulo baptizato, tamen, quod per gratiam illam tollatur peccatum originale, et anima illa reddatur proportionata ad gloriam, non est novus effectus distinctus ab infusione gratiae.

8. Quæ omnia ita confirmari possunt ex dictis, quia, si præter contritionem habitam necessarium est novum Dei beneficium, ut remittatur peccatum, vel illud est aliquid positivum, intrinsecum animæ, et illi inherens; vel est aliquid privativum physicum ac reale; vel est extrinsecus Dei favor, aut quælibet alia intrinseca denominatio ab actu Dei increato; nihil autem horum dici potest, ut sigillatim ostendam. Primum patet, quia interrogo quid sit illud positivum denuo infundendum præter actum, ut deleatur peccatum. Dices esse habitualē gratiam et justitiam, nihil enim aliud excogitari potest. Sed contra hoc sunt duo. Primum, quia juxta probabilem sententiam prius natura gratia infusa quam habeatur contritio, et nondum intelligitur expulsum peccatum, sed expectatur contritio ut expellatur; ergo, juxta illam saltem sententiam, non intelligitur expelli per aliquid infusum post contritionem. Secundum et magis apparet, quia non est magis proportionatus talis habitus sic infusus ad expellendum peccatum, quam sit ipsem actus, ut probatum est; ergo, si per actum non tolleretur, ne per infusionem habitus tolleretur. Et hinc etiam constat nullam privationem physicam requiri, quia neque necesse est privationem novam fieri, quia per remissionem peccati nihil positivum physicum ab anima expellitur, per se loquendo, cum peccatum ipsum in privatione consistat; neque etiam necesse est aliam privationem tolli, præter privationem gratiae, de qua eadem ratio est quæ de ista forma. Probatur ergo alia pars illius antecedentis, quia alias remissio pec-

cati formaliter fieret per extrinsecum favorem, seu non imputationem, contra Concilii Tridentini decretum. Sequela patet primo, quia reliqua non sufficere dicuntur sine hoc favore. Secundo, quia hic favor dicitur esse novum gratiae beneficium; est ergo quid separabile ab actu; ponamus ergo separari, et peccatori habenti contritionem Deum non conferre hoc novum beneficium, manebit ergo in peccato, etiam stante contritione, et amore super omnia; ergo si, adjuncto illo favore, expellitur peccatum, signum est per illum solum formaliter expelli, quod erat inconveniens illatum. Ac tandem sequitur nihil posse facere hominem, etiam per gratiam Dei, quo necessario, necessitate absoluta, expellat a se peccatum, quod videtur valde absurdum et contra excellentiam gratiae ac divinam bonitatem; unde fieret posse peccatum conservari in anima contra hominis perfectam voluntatem, ex sola Dei voluntate, quod est quodammodo Deo attribuere peccatum, saltem quoad durationem et conservationem. Atque hæc videtur esse tota vis seu verisimilitudo hujus sententiae, in qua tam confirmanda quam examinanda, non possumus non miscere multa ex materia de gratia et justificatione; sed neque etiam potuimus ea omnino prætermittere, quia multum ex hac dependet intelligentia præsentis disputationis, de necessitate satisfactionis Christi, et quid nobis ad remissionem peccati obtinendam contulerit.

9. Contraria sententia declaratur ac defenditur. — *Prima assertio.* — *Contritionem perfectam esse dispositionem ad remissionem peccati.* — *Prima probatio ex Concilio Tridentino, sess. 6, c. 6, diligenter expenditur.* — Contraria sententiam omnino veram esse censeo; ut tamen eam ex his, quæ nobis notiora vel certiora esse videntur, declarem, incipiam ab hoc ultimo puncto, quem ex citata sententia inferebam. Dico ergo primo, simpliciter et absolute fatendum esse, hominem per actum contritionis supernaturalem ac perfectum, et includentem absolutam dilectionem Dei super omnia, se disponere ad remissionem peccati obtinendam. Hæc assertio mihi tam certa est, ut existimem non posse sine temeritate negari; est enim haec communis sententia Theologorum, ut constat ex D. Thom. 1. 2, q. 113, art. 5 et 8, ubi inquit motum liberi arbitrii in Deum et in peccatum ordine naturæ antecedere remissionem culpæ, tanquam dispositionem ad illam, et 3 p., q. 86, ubi in hoc sensu docet, art. 4, per poenitentiam deleri peccatum, ut inferius latius explicabimus, et artic. 6, similiter docet actus poenitentis esse causam remissionis culpæ, vel dispositio secundum se, seu prout sunt actus talium virtutum, vel effective, prout sunt pars sacramenti; et in solutione ad 1, declarat hanc dispositionem includere actum fidei formatæ; et in solutione ad 2, magis explicat esse actum fidei, charitatis et poenitentiae; et in 3, d. 19, q. 4, art. 4, q. 4, dicit gratiam esse quæ formaliter delet peccatum, sicut albedo delet nigredinem; in quæstione autem 2, addit, ex parte nostra requiri ut præparemur ad hunc effectum recipiendum per fidem intellectus, et charitatem affectus. Idem docet expresse q. 28, de Verit., artic. 8, ad 1, 2 et seq.; idem Scot., 4, d. 14, q. 2, art. 2; Duran., q. 4; Palud., q. 4, art. 4; Gabr., q. 4, art. 2, et alii communiter, tum ibi, tum d. 45, et in 3, d. 19 et 20. Idemque docent moderni scriptores, qui contra hæreticos hujus temporis seribunt, ostendentes non solam fidem, sed etiam dilectionem et poenitentiam esse dispositiones ad remissionem peccati obtinendam, ut videre licet in And. Veg., lib. 6 in Tridentin., cap. 28, 29 et 30; et in Bell., lib. 1 de Justif., 13; Stapl., lib. 1 de Justif., Proleg. 1, et cap. 28; Albert. Pighi., contr. 3, et 9, qui varia congerunt Scripturæ testimonia, quæ infra ponderabimus. Nunc præcipue probatur hæc veritas ex Concilio Tridentino, sess. 6, c. 6, ubi agens de conversione peccatoris, et dispositionem ejus describens, primum ponit fidem, deinde timorem, postea spem, quarto dilectionem, ac tandem odium et detestationem peccati; postea vero, c. 7, subdit: *Hanc dispositionem justificatio ipsa consequitur.* Video tamen responderi posse, Concilium non esse locutum de dilectione perfecta, sed de imperfecta, quæ non solum natura, sed tempore, potest justificationem antecedere. Quod etiam fundari potest in verbis illis, *illumque* (id est Deum, vel Christum) *tanquam omnis justitiae fontem diligere*, in quibus verbis videtur Concilium loqui de amore imperfecto; hoc enim indicat primo verbum illud, *incipiunt*, quod solum denotat inchoationem quamdam actionis. Secundo, verbum illud, *diligere*, absolute prolatum, et sine illa additione *super omnia*, commune est perfecto et imperfecto amori; non ergo sine causa abstinuit Concilium ab illa adjectione *super omnia*, ut etiam Veg., d. cap. 3, notavit; sed potius id fecit ut abstinaret ab opinionibus